

## KLEJDA BELULI (VORPSI)

### ÇËSHTJE METODOLOGJIKE TË MËSIMIT TË GJUHËVE NË SHKOLLË

Punimi është një referencë për mësimdhënien dhe nxënien e gjuhëve në shkollë, duke u përpjekur të paraqesim një pamje përgjithësuese të përdorimit dhe të përvetësimit të gjuhëve. Perspektiva që ka përparësi këtu, është gjithashtu e tipit veprues, për faktin që ajo e konsideron përdoruesin dhe nxënësin e një gjuhe si aktorë shoqërorë që kanë për të përmbushur detyra (të cilat nuk janë vetëm gjuhësore) në rrethana dhe në një mjedis të dhënë, brenda një fushe veprimi të veçantë. Perspektiva vepruese merr, gjithashtu, parasysh burimet njohëse, emocionale dhe të vullnetshme dhe tërësinë e aftësive që zotëron dhe vë në jetë aktori shoqëror.

- Nga kjo pikëpamje, do të pranojmë këtu që çdo formë përdorimi dhe nxënieje e një gjuhe mund të karakterizohet nga propozimi i mëposhtëm.

#### **Karakteristika të çdo forme përdorimi dhe nxënieje të një gjuhe**

Përdorimi i një gjuhe, duke përfshirë edhe nxënien e saj, përfshin veprime të përmbushura nga njerëzit, të cilët si individë dhe si aktorë shoqërorë, zhvillojnë një numër ***aftësish të përgjithshme*** dhe veçanërisht ***aftësinë e komunikimit gjuhësor***. Ata vënë në zbatim aftësitë që zotërojnë në ***kontekste*** dhe ***kushte*** të ndryshme duke kapërcyer vështirësitë për të zhvilluar ***veprimtaritë gjuhësore*** që mundësojnë kuptimin dhe prodhimin e ***teksteve*** që trajtojnë tema të ***fushave*** të veçanta duke mobilizuar strategjitë më të përshtatshme për përmbushjen e ***detyrave*** që duhen realizuar. Kontrolli i këtyre veprimtarive nga bashkëfolësit sjell përforsimin ose ndryshimin e aftësive.

#### **Mënyrat e të nxënit.**

Mënyrat e të nxënit vënë në zbatim njëkohësisht mënyrat e sjelljes, njohuritë dhe shprehitë dhe mbështeten në aftësi të tipave të ndryshëm. Në këtë rrethanë, “mënyrat e të nxënit” mund të parafrazohen si “mënyra sjelljeje për të zbuluar tjetrin”, tjetri mund të jetë një gjuhë tjetër, një kulturë tjetër, njerëz të tjerë apo njohuri të reja.

Nëse nocioni “mënyra e të nxënit” është i vlefshëm në të gjitha fushat, ai gjen një jehonë të veçantë në mësimin e gjuhëve. Sipas nxënësve, mënyrat e të nxënit kanë të bëjnë me ***kombinime*** të ndryshme në shkallë të ndryshme të disa aspekteve të qëndrimeve, të shkathtësive dhe të njohurive.

#### **• Kuadri i përbashkët Evropian i referencave për gjuhët:**

- **Të nxënit**
- **Të mësuarit**

- **Vlerësimi**

**Seksioni i gjuhëve moderne, Strasburg 2006.**

- **Mënyrat e të mësuarit kombinohet me:**

- **qëndrimet (sjelljet):** për shembull një gatishmëri për të marrë iniciativa, d.m.th rreziqe në komunikimin ballë për ballë në mënyrë që të kapen rastet për të marrë fjalën, për t'i dhënë ndihmë bashkëfolësit, për t'i kërkuar këtij të fundit riformulime lehtësuese etj.; gjithashtu veti dëgjimore, vëmendje për atë që thotë tjetri, kujdes për mundësinë e keqkuptimeve kulturore në marrëdhënien me tjetrin.

- **njohuritë:** për shembull të dish se çfarë tipi marrëdhënies morfosintaksike i korrespondojnë larmisë së zgjedhimeve në gjuhën që ka rasa; ose shembull tjetër; të dihet që praktikatat e ushqimit ose të dashurisë mund të përmbajnë tabu ose rite të veçanta që ndryshojnë sipas kulturave ose mes ngjyrave fetare.

- **shprehjet:** për shembull të orientohesh shpjet në një fjalor apo një qendër dokumentare; të dish të përdorësh mjetet audiovizuale apo informatike të cilat përbëjnë burimet për të nxënit.

- Sipas nxënësve, mënyrat e të nxënit mund të paraqiten si komponentë të ndryshueshëm dhe që mund të luhaten midis qëndrimeve, njohurive apo shkathtësive si edhe zotësisë për të administruar të panjohurën.

Qëndrimet dhe sjelljet mund të paraqesin **luhatje** në funksion të:

- **ndryshueshmërisë së objekteve:** nëse ka të bëjë sipas rastit me njerëz të rinj, me një sektor dijeshe të panjohur për të, me një kulturë shumë pak të njohur për të me një gjuhë të huaj.

- **ndryshueshmërisë sipas projekteve:** përballë të të njëjtit objekt (për shembull, marrëdhëniet prindër/fëmijë një komunitet të dhënë), procedurat e zbulimit, të kërkimit të të kuptuarit nuk do të jenë të njëjta për një etnolog, një turist një misionar, një gazetar, një edukator, një mjek ku secili ndërhyr në perspektivën që i takon.

- **ndryshueshmërisë sipas momenteve dhe përvojës së mëparshme:** mënyrat e të nxënit që përdoren për një gjuhë të huaj të pestë kanë shansin të jenë të ndryshme nga ato që janë përdorur për gjuhën e parë të huaj.

Do të duhet të studiohen këto ndryshime në të njëjtën mënyrë si koncepte të tilla si “stile të të nxënit” ose “profili i nxënësit” për sa kohë që këto të fundit nuk janë quajtura si të dhëna të pandryshueshme njëherë e përgjithmonë.

Në këndvështrimin e të nxënit, strategjitë që individit përzgjedh për të përmbushur një detyrë të dhënë mund të luajnë me larminë e mënyrave të të nxënit që ai ka në dispozicion. Por edhe larmia e përvojave të mëparshme të të nxënit kur ato nuk ndahen nga njëra tjetra dhe nuk janë përsëritëse, pasurojnë aftësinë e të nxënit.

***Disa zgjedhje metodologjike për mësime dhe të mësuarit e gjuhëve***

Trajtimi i metodologjisë është mjaft i rëndësishëm, pasi përdoruesit padyshim do të duan të reflektojnë në hapat e tyre dhe t'u njihen vendimet e tyre metodologjike në përgjithësi.

Duhet që ecuritë e metodologjisë së mësime dhe të të mësuarit të jetë sa më e plotë dhe të paraqesë për pasojë të gjitha opsionet në mënyrë të qartë dhe transparente duke shmangur mbrojtjen apo dogmatizmin. Këshilli i Evropës ka si parim metodologjik themelor të konsiderojë si metodat e zbatimit për të mësuarit, mësime dhe kërkimin, janë ato që ne i konsiderojmë si më efikas për të arritur objektivat e duhura në funksion të nxënësve në fjalë në mjedisin e tyre social. Efikasiteti varet nga motivimi dhe karakteristikat e nxënësve si dhe nga lloji i burimeve njerëzore dhe materiale që mund të fusim në lojë. Respektimi i këtij parimi themelor çon me siguri në një larmi më të madhe të objektivave dhe në një shumëllojshmëri edhe më të madhe të metodave dhe të materialeve.

Tani për tani, mënyrat e të mësuarit dhe të mësime së gjuhëve moderne janë të shumta. Gjatë shumë viteve Këshilli i Evropës ka inkurajuar metodologji të bazuara në nevojat komunikative të nxënësve dhe përshtatjen e metodave dhe të materialeve të duhura me karakteristikat e tyre dhe që lejonin t'u përgjigjej nevojave. Megjithatë, Kuadri i Referencave nuk ka për qëllim të promovojë një metodë mësime të veçantë por të paraqesë zgjedhje. Një shkëmbim informacioni lidhur me këto zgjedhje dhe eksperiencë që duhet të jetë nga terreni.

**- Ecuri të përgjithshme**

Si rregull i përgjithshëm nga nxënësit pritet që të përftojnë (të mësojnë një L2 sipas një prej modaliteteve të mëposhtme):

**a.** me ekspozim direkt me përdorim autentik të gjuhës në L2.

- ballë për ballë me bashkëbisedues vendas.

- duke dëgjuar biseda në të cilat nuk merr pjesë.

- duke dëgjuar radio, regjistrime, etj.

- duke dëgjuar dhe parë televizion, video etj.

- duke lexuar tekste të shkruara origjinale dhe jo progresivë (gazeta, revista, tregime, romane, njoftime, reklama, etj.)

- duke përdorur programe kompjuterike, CDROM-e, etj.

- duke marrë pjesë në forume on-line dhe jashtë linje.

- duke marrë pjesë në orë mësimore ku përdoret L2 si gjuhë mësime.

**b.** me ekspozim direkt ndaj bisedave gojore dhe me tekste të shkuara të përzgjedhura (d.m.th. progresiv) në L2 ("prurje e kuptueshme").

**c.** me pjesëmarrje direkt në një ndërveprim komunikativ autentik në L2, p.sh. si partner një bashkëbiseduesi kompetent.

-me pjesëmarrje në detyra të konceptuara enkas dhe të përpunuara në L2 (“prurje e kuptueshme”).

**e.** në mënyrë autodidakte, me studime individuale (me udhëzues) duke ndjekur objektivat që caktohen dhe duke përdorur materialin pedagogjik të disponueshëm.

**f.** me kombinim të prezantimeve, shpjegimeve (mekanike) dhe të aktiviteteve praktike e gjitha e bërë në L2.

**g.** me kombinim të aktiviteteve si në pikën **f** por duke përdorur L1 për organizimin e orës së mësimit, shpjegimet etj.

**h.** me kombinim të aktiviteteve të lartpërmendura duke filluar nga pika **f**, por duke reduktuar në mënyrë progresive përdorimin e L1, duke propozuar më shumë detyra në kuadër të një planifikimi, realizimi dhe të një vlerësimi aktiviteti në klasë në mënyrë individuale dhe në grup, me ndihmën e mësuesit dhe duke negociuar ndërveprimin me qëllim që tu përgjigjemi nevojave të nxënësve të ndryshëm, etj.

**- Ecuri të veçanta**

Duhet marrë në konsideratë **roli respektiv i mësuesve, nxënësve dhe mjeteve mbështetëse.**

- Çfarë proporcionesh të ndryshme të kohës së orës së mësimit mund (duhet) të kushtohet: **a)** nga mësuesi paraqitjes dhe shpjegimit etj. të gjithë klasës ? **b)** vargut të pyetjeve (përgjigjeve të të gjithë klasës (duke dalluar pyetjet që i referohen, informacionit dhe kontrollit)? **c)** punës në grup ose dy e nga dy ? **d)** punës individuale?

- **Mësuesit** duhet të ndërgjegjësohen se sjelljet e tyre, që reflektojnë qëndrimet e tyre dhe aftësitë e tyre, përbëjnë një pjesë të rëndësishme të mësimit (përfitimt të një gjuhe. Ata luajnë një rol që nxënësit e tyre janë të prirur të imitojnë në përdorimin në të ardhmen të gjuhës dhe në një praktikë të mundshme në pozicionin e mësuesit.

**- Çfarë rëndësie i duhet dhënë**

- Aftësitë për të dhënë mësim?

- Aftësitë për të mbajtur klasën (organizim)?

- Kapaciteti për të bërë kërkime dhe për të marrë distancë në krahasim me eksperiencën e tij?

- Stileve të mësimdhënies?

- Kuptimit të vlerësimit dhe kapacitetit për ta vënë në zbatim atë?

- Njohuri socio-kulturore dhe aftësive për ta mësuar atë?

- Sjelljeve dhe aftësive ndërkulturore?

- Njohuri kritike dhe vlerësimit të literaturës si dhe aftësive për ta mësuar atë?

- Kapacitetit për të individualizuar mësimdhënien në klasa ku gjenden nxënës, mënyra të mësuarit e të cilëve dhe aftësitë janë të ndryshme?

- Në ç’*mënyrë zhvillohen kapacitetet e ndryshme dhe cilësitë?*

Gjatë punës në grup ose dy e nga dy, mësuesi mund:

- a) Të kënaqet me mbikëqyrjen dhe të ruajë disiplinën?
- b) Të qarkullojë për të ndihmuar në realizimin e punës?
- c) Të jetë i disponueshëm për punë individuale?
- d) Të përshtatë një rol lehtësuesi dhe vëzhguesi, të pranojë vërejtjet e nxënësve për të mësuarit e tyre dhe të reagojë, të koordinojë më tepër aktivitetet e tyre dhe të këshillojë e të kontrollojë ?

**-A mund të presim ose të kërkojmë nga nxënësit.**

a) Të ndjekin të gjitha direktivat e mësuesit dhe vetëm ato, në mënyrë të rregullt dhe të disiplinuar dhe të marrin fjalën vetëm kur u kërkohet një gjë e tillë ?

b) Të marrin pjesë aktivisht në procesin e të mësuarit duke bashkëpunuar me mësuesin dhe studentët e tjerë në mënyrë që të bien dakord për objektivat dhe metodat dhe të angazhohen në aktivitete vlerësimi për të bërë rregullisht përparime drejt një pavarësie më të madhe ?

c) Të punojë në mënyrë të pavarur me ndihmën e materialeve të të mësuarit autodidakt dhe të vetëvlerësohen?

d) Të jenë në garë?

**-Çfarë përdorimi duhet të kenë mjetet teknike (kaseta video dhe audio, kompjuter etj.)?** a) Asnjë b) Për demonstrime, përsëritje etj me të gjithë klasën. c) Në formën e një laboratorit multimedia. d) Për një mësimdhënie individuale të vetëdrejtuar. e) Si bazë për një punë në grup (diskutime, lojëra bashkëpunuese dhe konkurruese etj). f) Në një rrjet ndërkombëtar shkollor të informatizuar të hapur për shkallët, klasat dhe individët.

- **Kuadri i përbashkët Evropian i referencave për gjuhët:**
  - **Të nxënit**
  - **Të mësuarit**
  - **Vlerësimi**

**Seksioni i gjuhëve moderne, Strasburg 2006.**

